

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 652 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
<i>Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi</i>	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
<i>Omonova Nilufar Parda qizi</i>	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
<i>Xujanova Shaxina Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
<i>Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna</i>	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna</i>	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
<i>Ramozonova Bahroy Sadriddinovna</i>	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
<i>Nuraliyeva Dilshoda Yo'lichiboy qizi</i>	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
<i>V. Sh. Raximov</i>	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
<i>Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odambov qizi</i>	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
<i>Vasila Yusupova</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
<i>B. X. Sharopov</i>	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
<i>Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li</i>	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
<i>J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
<i>S. A. Qarshiboyev</i>	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
<i>Suyunov Rustam Sadriddinovich</i>	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
<i>Teshaboyeva Mohichexra Sohibjon qizi</i>	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
<i>Umarov Azizbek Vaxobovich</i>	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
<i>S. S. Qulmurodova</i>	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
<i>Makhmudova Ugi'loy Bakhtiyorovna</i>	
Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review)	95
<i>Burkhonova Zarafruz Kobilovna</i>	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
<i>Bozorboyev Javlon</i>	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
<i>Jamilova Dilsuza To'iqin qizi</i>	

Elektir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li</i>	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi</i>	
Fotometrik kattaliklar	117
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi</i>	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbib, Normuminova Madina</i>	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi</i>	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
<i>Erkinova Nozima Utkir qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
<i>Ikmatullayev G'. Z.</i>	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
<i>Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida</i>	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
<i>Shokirova Mushtariy</i>	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
<i>Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li</i>	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
<i>Veronica Khatamova</i>	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
<i>Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li</i>	
Emotsional intellekt – hr menejrlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
<i>Abdukarimov Muhammadjon Muratovich</i>	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna</i>	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'рни.....	170
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
<i>Saidova Parvina Mirzo kizi</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
<i>Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi</i>	
Bolalarning maktabgacha yosh davrida emotsional rivojlanishiga oid nazariy qarashlar tavsifi.....	182
<i>Abduraxmonova Gulmira Arapjon qizi, Yuldasheva Umida Maxmudovna</i>	
Alohida ehtiyojli bolalar uy ta'limini tashkil etishning korreksion pedagogik tizimining tarkibiy komponentlari.....	186
<i>Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia vositalarining ahamiyati.....	190
<i>Umida Marasulova</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	193
<i>Mirzayeva Shahlo, Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Javliyeva Dilnura</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar adabiyoti kerakmi?!.....	196
<i>Dilfuza Shadiyeva</i>	
Experimental Study on the Psycho-Pedagogical Effectiveness of Mall-Based Multimodal Learning in Developing Pluricultural Competence	200
<i>Azimova Sevara Muzaffar qizi</i>	

Simulyatsion o'quv muhitida fizika o'qituvchilarining o'z-o'zini boshqarish va refleksiv kompetentligini oshirish.....	205
Muradov Iloxomjon Abduxamid o'g'li	
Ta'lim menejmentida strategik boshqaruv tushunchasining evolyutsiyasi.....	209
Raximjonov Jamshid Rafiqjon o'g'li	
Raqamli kompetentlik tushunchasining ilmiy-nazariy talqini va xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlar tahlili	214
Umirov Boboyor Baxtiyor o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatlar samaradorligini oshirishda pedagogik multimedia vositalaridan foydalanish usullari.....	218
Abdreimova Maftuna O'ktam qizi	
Boshlang'ich sinf texnologiya darsliklarining tuzilishi hamda o'quvchilar yoshiga muvofiqligi.....	223
Bobolov Nuriddin Tojiyevich	
Oliy ta'limda pedagoglarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar	228
Isabekov Bahodir Isabek o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tolerantlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik masalalari .	233
Boydavletova Sohiba Abduganiyevna	
Aksiologik yondashuv asosida tarbiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	239
G'aybullayev Bobur Nomonjon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.....	243
Toshpo'latova Muxlisa G'olib qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va ilmiy-nazariy pedagogik asoslari.....	248
Mamatqulova Saboxat Abduraxmonovna	
Maktabgacha ta'limda monitoring va baholash tizimini takomillashtirish.....	253
Amanova Durdona Kaxramonovna	
O'zbekiston yoshlarining ma'naviy va estetik tarbiyasida tasviriy san'at va zamonaviy pedagogik texnologiyalar.....	257
Esanova Hulkar Abdurayim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida eksperimental-tajriba faoliyatini tashkil etish	261
Gafurova Dilnoza Saloxiddinovna	
Ommaviy axborot vositalarining jamiytdagi xavfsizlik hissigi ta'sirining nazariy va amaliy tahlili	266
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna	
Milliy o'yinlarni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari.....	269
Ismatov Po'latjon Abdumannobovich	
Ta'lim sifatini boshqarish jarayonida kvalimetrik parametrlarini takomillashtirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati	273
Karimova Maxbubaxon Mukimjonovna	
Innovatsion ta'lim sharoitida bolalar adabiyotini o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli.....	278
Mirzayeva Nigora Bozorovna	
Matematika o'qitishda milliy qadriyatlarni aks ettirish.....	282
Mirzayeva Shahlo, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi, Muxtorova Sevinch Asad qizi, Xolboyeva Mushtariy Zayniddin qizi	
Ingliz tilida fe'l frazeoformalarining morfologik tuzilishiga xos umumiy xususiyatlar.....	285
Jo'rayeva Nargiza Shavkatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini o'stirishda interaktiv metodlarning ahamiyati.....	289
Ramazonova Munisa Hoshim qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining lug'at boyligini oshirishda intellektual o'yinlar va interfaol usullardan foydalanish.....	294
Raxmonova Gulrux Ubaydullayevna, Ibragimova Dildora Turabovna	
Maktabgacha ta'limda pedagoglar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uslubiy xizmat va hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi.....	298
S. A. Rahmonberdiyev	
Yoshlarni destruktiv submadaniyatlar ta'siridan himoyalashning innovatsion pedagogik usullari	304
Xasanova Marxabo Turayevna	
Социально-психологические особенности домашнего насилия в условиях трансформации семьи и цифровизации общества	308
Абдукадирова Лаура Юльбарсовна, Абдуллаева Азиза Комилжон кизи	
Педагогические основы развития инновационной компетентности педагогов в системе дошкольного образования.....	315
Гульнара Ахтямовна	

Роль учебного процесса и творческой деятельности в сохранении психологического равновесия.....	320
<i>Коршубаева Рано Хазраткуловна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlar (son, shakl, o'lcham, fazoviy munosabatlar)ning psixologik-pedagogik xususiyatlari va rivojlanish bosqichlari	325
<i>Bibizaynab Otaxo'jayeva</i>	
Ertaklarni rollarga bo'lib o'qish orqali o'quvchilarda boshqaruvchanlik qobiliyatini shakllantirish	328
<i>Sobirova Fotimaxon Baxodir qizi, Narkabilova Gulnoza Po'latovna</i>	
Jadid ayollari fenomenining tarixiy va intellektual mohiyati	332
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
The Importance of Pronunciation in Language Learning	335
<i>Nazarova Gulbaxor Azimjon Qizi</i>	
Ta'lim jarayonida test texnologiyalaridan foydalanishga qo'yiladigan pedagogik talablar	340
<i>Rasulov Ulug'bek Murodulloyevich</i>	
Tibbiyot ta'limida mentor va talaba munosabatlarining tahliliy tafakkurga ta'siri	345
<i>Osbayov Muhammadjon Imaraliyevich</i>	
Oila qadriyatlari va ta'lim tizimi orqali ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish.....	350
<i>Tuymurodova Donoxon Istam qizi, D. Sh. Yuldasheva</i>	
Будущее французского языка в XXI веке: глобальные тенденции, вызовы и перспективы.....	354
<i>Азамжонova Сарвиноз Шухратовна</i>	
Dars jarayonida o'yin folklori namunalaridan samarali foydalanish usullari.....	360
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Durmatova Oygul Orifjonovna</i>	
Yosh basketbolchilarni zamonaviy sport mutaxassisligiga yo'naltirishning samaradorligi.....	364
<i>Rahimov Bobirjon Abdurasulovich</i>	
Matematikani o'qitishda vizual tafakkur psixologiyasi.....	370
<i>Inomova Ozodaxon Shavkatjon qizi</i>	
O'zbek oilalarida gender tenglikning etnopsixologik xususiyatlari.....	374
<i>Yusupova Mardona Matkubulovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellekt yordamida aniq fanlarni o'qitish va talabalarning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish	378
<i>Mirzayeva Shahlo, Olmasov Elshod Elmurod o'g'li, Jabborov Muhammadali Abdumannof o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish usullari.....	382
<i>Marufova Munira Egamkulovna</i>	
Elektron ta'lim jarayonida "raqamli profilaktika"ni ommalashtirish va "axborot hurujlari"ni bartaraf etish usullari	385
<i>Qo'ng'iro'tboy Avezimbetovich Sharipov, Sirojiddinov Nuriddin Saxobiddinovich</i>	
Tibbiyot sohasida ayollar karyerasi rivojlanishining imkoniyatlari va to'siqlari.....	393
<i>Axmedova Maysara Baxromovna</i>	
Tog' echkilarida xonakilashtirish natijasida paydo bo'lgan o'zgarishlar	397
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Ashurova Dilorom Abdusamat qizi, Elmurodova Munisa Baxtiyor qizi</i>	
Kumush tovon balig'i (Carassius gibelio Bloch)ning oziqlanish xususiyatlari va suv ekotizimidagi ekologik roli	402
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Rahmonqulova Ruxshona Qudratovna, Xurramova O'g'ilshod Usmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga jalb etilgan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlashning pedagogik ahamiyati	406
<i>Akbaraliyeva Mohlaroyim Abdujalil qizi</i>	
O'smirlardagi agressiyani korreksiyalashda art-terapiya metodlarini qo'llashning psixologik jihatlari	413
<i>Jalilova S. X., A'loyeva Fazilat Alijon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda agressiyani bartaraf etishning psixologik texnologiyalari.....	416
<i>G'aybullayeva Anora Tolib qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosida o'quv jarayonini shaxsiylashtirish: nazariya va amaliyot.....	420
<i>Mirzayeva Shahlo, Ergashov Komilbek Muhiddin o'g'li, Rahmonov Og'abek</i>	
Sharq mutafakkirlarining tafakkur va aqliy taraqqiyot masalasidagi qarashlari	423
<i>Manzura Shodmonqulova</i>	
Umurtqalilarda regeneratsiya jarayonlarining molekulyar va fiziologik asoslari.....	427
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Mirzayeva Ruxsora Shukur qizi, Abdurahmonova Marjona Salim qizi</i>	
Qushlarning evolyutsiyasida uchishga moslashish jarayoni.....	432
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Nurillayeva Mavluda Abduvohid qizi, Muhammadiyeva Shaxrizoda Panji qizi</i>	
O'zbekistonning janubiy hududlarida O'rta Osiyo toshbaqasi (Testudo horsfieldii)ning bioekologik xususiyatlari va muhofazasi.....	437
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xasanova Baxtigul Asqar qizi, Jo'rayeva Sojida Abray qizi</i>	

Maktabgacha ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish: "yashil pedagogika"ning global tendensiyalari va innovatsion modellari	441
Bo'riyeva Shahzoda Otaniyoz qizi	
Qushlarning ekologiyasi, biosferadagi o'rni va inson hayotiga ta'siri.....	444
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Qalandarova Muxlisa Aimardonovna, Xamrayeva Feruza Oybekovna	
Pedagogik amaliyot modelining transformatsiyasi: passiv kuzatishdan kasbiy jarayonga chuqur kirib borish tendensiyasi	448
Abdrashitova E. V.	
Ta'lim jarayonida baholashning zamonaviy yondashuvlari va uning o'quvchilar rivojlanishidagi ahamiyati ..	454
Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna	
Yirtqichlarning ov strategiyalari: evolyutsion moslashuv, neyrofiziologik asoslar va ekologik modellashtirish	458
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Saidov Asadbek Qudratovich, Abdusattorov Abdulqosim Abdulxamidovich	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish	464
Ahmadjonova Shahnozaxon Yarqinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari hamda o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirish yo'nalishlari.....	467
Alimova Farzona Abdukamalovna, Gubayeva Aziza Ismatillayevna	
Muhandislik ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy va metodologik yondashuvlar	474
Avazov Jo'rabek Donayevich	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida.....	478
D. D. Zuparova, Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Geometriya fanida isbotlashga doir masalalarning o'quvchilarda divergent tafakkurni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari.....	483
Davletov Davronbek Egamberganovich	
An'anaviy xonandalikni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	488
Fazliddinov Zokir Xusniddin o'g'li	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda agressiv xulq-atvor namayon bo'lishi	493
G'ayibova Nargiza Anorbayevna	
Methodology for Organizing Tutoring Activities in the Credit-Module System	497
Isabekov Shavkat Isabekovich	
Ta'lim boshqaruvida rahbarlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	500
Islamova Dilfuza Dilshodovna	
O'zbek yuridik terminologiyasining boyishining ichki va tashqi manbalari.....	504
Ismoilova Sug'diyona Ashurovna	
Tarbiyasi og'ir o'smirlar orasida jismoniy faoliyat darajasi bilan akademik yutuqlar orasidagi bog'liqlikni takomillashtirish	508
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	511
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Talaba qizlarning jismoniy faolligini oshirish yo'llari	515
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Online marketingda emotsional manipulatsiya usullarining ta'siri	518
Nurmatov Nurhayot, Kimsanboyeva Komila Shermuxammadqizi	
O'yin faoliyati va integrativ mashg'ulotlar asosida tarbiyani tashkil etish metodikasi	522
Mamatova Farida Iminjanovna	
Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni va uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	527
Mirsaidova Muborak	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini modellashtirishning didaktik imkoniyatlari va samaradorligi	532
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Shoymurodova Roziya Yusuf qizi	
Amfibialarning teri orqali nafas olishi: morfofiziologik asoslari va evolyutsion ahamiyati	536
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Normurodova Farishta Begmurod qizi, Xolmurodova Dilrabo Panji qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarda bilish jarayonining rivojlanishi ...	541
Norqulova Ma'mura Husniddin qizi	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilishning ilmiy-amaliy ahamiyati.....	546
Nosirov Bunyodjon G'offorali o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va jamoat tashkilotlari bilan hamkorligi.....	550
Qambarova Naziraxon Barxonovna	

An'anaviy oila sharoitida kelinlarda noadaptiv psixologik himoya mexanizmlarini kamaytirish bo'yicha psixokorreksion yondashuv	554
Qobilova Nasiba Ismatjon qizi	
Ona tili ta'limida kreativ yondashuv asosida o'quv jarayonini modellashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	557
Qulmuminov O'rolboy Safar o'g'li, Jumayeva Hulkar Panji qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	562
Ravshanova Gulnoza Burxonovna, Turdiboyeva Umida Ravshan qizi, Norjigitova Rohila Abduvoid qizi	
Ingliz, o'zbek va rus tillari foydalanuvchilari uchun lug'atlar yaratishning lingvistik va amaliy asoslari	565
Raxmonova Sardora Muminjonovna	
Jismoniy tarbiya darslarini yangicha pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari	569
Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich	
Sutemizuvchilarning kelib chiqishi va xilma-xilligi	573
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Sattorova Sanobar Boboqul qizi, Salimova Shahrizoda Ikromjon qizi	
Raqamli muhitda voyaga etayotgan o'spirinlarda empatiya va ijtimoiy-emotsional rivojlanishning neyropedagogik xususiyatlari	578
Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li	
Bo'lajak muhandislarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda dasturlashtirilgan ta'lim vositalarining o'rni	583
Sharipova Nodira Ilxom qizi	
Digital Educational Technologies in Improving the Quality of Teaching: Methods and Practical Implementation	588
Tashpulatova Nafisa Bakhtiyarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullardan foydalanish	591
To'laboyeva Irodaxon Maxammadali qizi	
SRDM modeli orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida STEAM kompetensiyalari va Computational Thinking ko'nikmalarini shakllantirish	595
Toshpulatova Niyoxon Shavkatjon qizi	
Umumta'lim maktablarida fan to'garaklari faoliyatini tashkil etishning pedagogik shartlari	600
Toshtemirova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Development of an Integrated Learning Module Based on Digital Technologies in the Educational Process	604
Umirov Ilkhom Iskandar ugli	
Muskul-skelet tizimi nuqsonli o'quvchilarning nozologik guruhlariga differensial yondashuv asosida adaptiv sportga yo'naltirish	608
Uraimov Sanjar Ruzimatovich, Ubaydullayeva Dilnoza Muhammad qizi	
Boshlang'ich ta'limda alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilarni o'qitishning bugungi holati va muammolari tahlili	612
Uroqova Yorqin qizi	
Inklyuziv ta'lim muhiti asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining texnologiya darslarida ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	615
Xamidova Zarina Iskandar qizi	
Qushlar migratsiyasi va uning ekologik sabablari	619
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Raximova Dilfuza Ilyos qizi, Saburova Sarvinoz Erkabay qizi	
Imkoniyati cheklangan bolalarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etishning nazariy va amaliy asoslari	623
Xasanova Nilufar Raxmatovna	
Raqamli avlod tarbiyasida milliy qadriyatlar va ota-onalarning virtual-pedagogik madaniyati uyg'unligi	628
Xaydarova Xilola Raximberdiyevna	
Разработка алгоритмов для визуализации и анализа решения задач линейного программирования	631
Буронова Муниса Баходировна, Хакимов Дониёр Бахтиёр Угли	
Ta'lim tizimida moliyaviy boshqaruv tushunchasi va iqtisodiy mazmuni	637
Mannanova Maftuna Fazliddin qizi	
Koreya ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari va uning pedagogik mohiyati	641
Adamatov Anvar Ablaqulovich	
Bo'lajak pedagoglarning raqamli didaktik kompetensiyasini rivojlantirish: muammo va yechimlar	645
Uskanov Kaxramon Xalikulovich	
Matematika fanini o'qitishda onlayn platformalardan foydalanish	648
Mirzayeva Shahlo, Yorqulova Mashhura, Boboqulova Durdona	

TA'LIM JARAYONIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA UNING O'QUVCHILAR RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI

Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna

Andijon shahar 35-davlat ixtisoslashtirilgan maktabi
o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida baholashning zamonaviy yondashuvlari, ularning pedagogik jarayondagi o'rnini hamda o'quvchilar rivojlanishiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, formatif va summativ baholash, kompetensiyaviy yondashuv, diagnostik baholash hamda raqamli texnologiyalar asosidagi baholash usullarining afzalliklari yoritilgan. Zamonaviy baholash tizimi o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini aniqlash bilan birga, ularning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va motivatsiyasini rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, baholash, zamonaviy yondashuv, formatif baholash, summativ baholash, kompetensiya, pedagogik texnologiya, o'quvchi rivojlanishi, diagnostik baholash, raqamli ta'lim.

Abstract: This article analyzes modern approaches to assessment in the educational process, their role in pedagogy, and their importance for students' development. The advantages of formative and summative assessment, competency-based approaches, diagnostic assessment, and digital assessment technologies are highlighted. The study substantiates that modern assessment systems not only determine students' knowledge, skills, and competencies, but also contribute to the development of independent thinking, creativity, and learning motivation.

Key words: education, assessment, modern approaches, formative assessment, summative assessment, competency, pedagogical technology, student development, diagnostic assessment, digital education.

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные подходы к оцениванию в образовательном процессе, их роль в педагогической деятельности и влияние на развитие учащихся. Освещаются преимущества формативного и суммативного оценивания, компетентностного подхода, диагностического оценивания, а также методов оценивания на основе цифровых технологий. Обосновано, что современная система оценивания способствует не только определению знаний, умений и компетенций учащихся, но и развитию их самостоятельного мышления, творческих способностей и учебной мотивации.

Ключевые слова: образование, оценивание, современные подходы, формативное оценивание, суммативное оценивание, компетенция, педагогическая технология, развитие учащихся, диагностическое оценивание, цифровое образование.

KIRISH

Ta'lim tizimida baholash jarayoni nafaqat bilimlarni aniqlash vositasi, balki o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi muhim pedagogik mexanizm sifatida qaralmoqda. Baholash tizimi o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, formatif va diagnostik baholash usullarining joriy etilishi o'quvchilarning o'z-o'zini baholash hamda metakognitiv ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bois baholash jarayonini ilmiy asosda tashkil etish pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini shaxs ehtiyojlari asosida tashkil etish hamda o'quvchilarni baholash jarayonlarini takomillashtirish zamonaviy pedagogik siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Xususan, UNESCO tomonidan e'lon qilingan xalqaro hisobotlarda baholash jarayonining asosiy vazifasi faqat bilimlarni nazorat qilish emas, balki ta'limni qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarning rivojlanishini ta'minlash va ularning o'quv faoliyatiga ongli yondashuvini shakllantirishdan iborat ekani alohida ta'kidlanadi. Zamonaviy didaktik konsepsiyalar nuqtai nazaridan baholash ko'p funksiyali pedagogik mexanizm sifatida talqin qilinadi, chunki u nafaqat yakuniy natijalarni aniqlash, balki o'quv jarayonini monitoring qilish, diagnostik tahlilni amalga

oshirish, refleksiv faoliyatni rivojlantirish hamda metakognitiv ko'nikmalarni shakllantirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shu ma'noda baholash jarayoni o'quvchilarning o'z-o'zini baholashi va tengdoshlar bahosi orqali o'quv faoliyatida faol ishtirokini ta'minlaydi hamda ularning o'qishga nisbatan mas'uliyatli munosabatini rivojlantiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchilarni o'quvchilarning psixologik, kognitiv va ijtimoiy xususiyatlarini xusobra olgan holda baholash hamda rag'batlantirish faoliyatiga tayyorlash pedagogik ta'lim samaradorligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Chunki bu jarayon kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilib, pedagogik diagnostika, differensial baholash, formatif baholash strategiyalari, metakognitiv tahlil va motivatsion rag'batlantirish kabi komponentlarning o'zaro integratsiyasini talab etadi.

Mazkur jarayonning samarali tashkil etilishi o'qituvchidan yuqori darajadagi refleksivlik, empatiya va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni moslashuvchan qo'llashni talab qiladi. Sababi, pedagog har bir o'quvchining rivojlanish dinamikasini aniqlash, adolatli va konstruktiv fikr-mulohaza bildirish, ichki motivatsiyani qo'llab-quvvatlash hamda ijobiy psixologik-pedagogik muhitni shakllantirish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ta'lim jarayonida baholash "o'qitish uchun baholash" tamoyiliga asoslanib, o'quvchilarning shaxsiy o'sishi va kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi dinamik tizim sifatida qaraladi. Natijada baholash va rag'batlantirish jarayonlarini ilmiy asosda takomillashtirish ta'lim sifatini oshirish, pedagogik faoliyat samaradorligini kuchaytirish hamda raqobatbardosh inson kapitalini shakllantirishning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi.

Ta'lim jarayoni o'zaro uzviy bog'langan uch asosiy komponentdan tashkil topgan murakkab pedagogik tizim sifatida qaraladi, ya'ni ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va rejaları; o'qitish metodikasi hamda o'quv materiallari; shuningdek, baholash usullaridir. Ushbu komponentlar didaktik tizimning asosiy elementlari bo'lib, ular o'rtasidagi muvofiqlik va integratsiya ta'lim samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va rejaları ta'limning strategik yo'nalishini belgilab beruvchi normativ asos bo'lib xizmat qiladi, chunki ular orqali o'quvchilarda shakllantirilishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va kompetensiyalar tizimi aniqlanadi. Mazkur hujjatlar ta'lim maqsadlarini aniqlashtirish bilan birga, o'quv jarayonining mazmuniy chegaralarini belgilaydi hamda ta'lim jarayonining izchilligi va tizimlilikini ta'minlaydi. O'qitish metodikasi va o'quv materiallari esa belgilangan maqsadlarni amaliyotga joriy etish vositasi sifatida namoyon bo'ladi, chunki ular orqali o'quvchilarning bilish faoliyati tashkil etiladi, ularning kognitiv, affektiv va psixomotor rivojlanishi ta'minlanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'qitish metodikasini tanlashda faol, interaktiv va muammoli o'qitish usullaridan foydalanishni, shuningdek, o'quv materiallarini ilmiylik, tizimlilik, tushunarlilik hamda amaliy yo'naltirilganlik tamoyillari asosida ishlab chiqishni talab etadi.

Baholash usullari ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ular o'quvchilarning erishgan natijalarini aniqlash, tahlil qilish va keyingi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga xizmat qiladi. Baholash nafaqat nazorat funksiyasini bajaradi, balki diagnostik, rivojlantiruvchi va motivatsion vazifalarni ham o'z ichiga oladi, chunki u orqali o'quvchilarning bilim darajasi, o'rganishdagi qiyinchiliklari hamda individual rivojlanish dinamikasi aniqlanadi. Shu bilan birga, samarali baholash tizimi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samarali muloqotni ta'minlab, ta'lim jarayonini doimiy ravishda takomillashtirishga xizmat qiladi. Mazkur uch komponentning o'zaro uyg'unligi didaktik muvozanatni ta'minlaydi, chunki ta'lim maqsadlari aniq belgilangan bo'lsa, ularga mos metodika va o'quv materiallari tanlansa hamda baholash tizimi aynan shu maqsadlar asosida natijalarni aniqlay olsa, ta'lim jarayoni tizimli va samarali tashkil etiladi. Aksincha, ushbu komponentlar o'rtasida nomuvofiqlik yuzaga kelsa, masalan, maqsadlar bilan baholash mezonlari o'rtasida tafovut mavjud bo'lsa yoki o'qitish metodlari belgilangan kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilmasa, ta'lim samaradorligi pasayadi.

Shu nuqtai nazardan, ta'limning barcha komponentlari yagona maqsadga yo'naltirilgan holda uyg'unlashtirilishi zarurligi ayon bo'ladi. Bunday integratsiyalashgan yondashuv ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning chuqur va barqaror bilim olishiga erishish hamda ularni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish kompetensiyalarini rivojlantirish imkonini beradi. Xalqaro fanlar akademiyasi akademigi R. Safarova tadqiqotlarida baho va baholash tizimlari pedagogik jarayonning ajralmas tarkibiy elementi sifatida ilmiy-nazariy jihatdan asoslab beriladi hamda ular muhim didaktik vosita sifatida talqin qilinadi. Olimaning ilmiy qarashlariga ko'ra, baholash faqat nazorat funksiyasi bilan cheklanmay, balki ta'limiy, rivojlantiruvchi, tarbiyaviy, diagnostik va motivatsion funksiyalarni kompleks ravishda amalga oshiruvchi ko'p qirrali pedagogik mexanizm hisoblanadi. Shu jihatdan baholash pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlovchi tizimli va integrativ jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

O'quvchining o'quv faoliyatini baholashga intellektual rivojlanish va pedagogik qo'llab-quvvatlash nuqtayi nazaridan yondashish baholashni uzluksiz, izchil va ilmiy asoslangan pedagogik faoliyat sifatida tashkil etishni taqozo etadi. Bunda baholash jarayoni o'quvchilarning kognitiv rivojlanish darajasi, o'rganish strategiyalari hamda shaxsiy o'sish dinamikasini aniqlashga yo'naltiriladi. Mazkur yondashuv asosida baholash o'quv jarayonining barcha bosqichlarida – diagnostik (boshlang'ich), formatif (jarayon davomida) va summativ (yakuniy) shakllarda amalga oshirilib, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarining shakllanish hamda rivojlanish jarayonini kompleks tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, baho o'quv faoliyatini boshqaruvchi muhim pedagogik regulyator sifatida namoyon bo'lib, u o'quvchilarda o'z-o'zini baholash, refleksiya, o'z faoliyatini tahlil qilish va mustaqil ravishda takomillashtirish ehtiyojlarini shakllantiradi. Bunday yondashuv baholashning metakognitiv funksiyasini kuchaytirib, o'quvchilarning o'qish jarayoniga ongli va mas'uliyatli munosabatini rivojlantiradi. Adolatli, mezonlarga asoslangan va shaffof baholash tizimi o'quvchilarning ichki motivatsiyasini faollashtiruvchi muhim omil sifatida xizmat qiladi, chunki u o'quvchilarda muvaffaqiyatga erishish ehtiyojini kuchaytiradi, bilishga bo'lgan qiziqishni rag'batlantiradi hamda ularning intellektual salohiyatini to'liq namoyon etishiga sharoit yaratadi. Shu bilan birga, bunday baholash tizimi pedagogik jarayonda ijobiy psixologik muhitni shakllantirishga ham xizmat qiladi.

R. Safarova tadqiqotlarida baholash pedagogik faoliyatning mustaqil va funksional komponenti sifatida qaralib, u o'quvchini har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik qo'llab-quvvatlovchi hamda rag'batlantiruvchi mexanizm sifatida talqin etiladi. Natijada baholash tizimining ilmiy asosda tashkil etilishi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Pedagog olim Shalva Amonashvili o'z ilmiy tadqiqotlarida baholash va baho tushunchalarini o'zaro farqlash zarurligini asoslab beradi hamda ushbu ikki kategoriya pedagogik jarayonda turli funksional mazmunga ega ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikriga ko'ra, baholash – bu murakkab, ko'p bosqichli pedagogik jarayon bo'lib, u o'quvchining bilim, ko'nikma, kompetensiya va shaxsiy rivojlanish dinamikasini aniqlash, tahlil qilish hamda pedagogik qarorlar qabul qilishga xizmat qiladi, baho esa mazkur jarayonning tashqi ifodasi sifatida namoyon bo'luvchi ramziy ko'rsatkichdir. Shu nuqtai nazardan, baholash jarayoni mazmunan kengroq va chuqurroq bo'lib, u faqat son yoki belgi bilan ifodalangan natijadan iborat emas, balki pedagogik tahlil, refleksiya va rivojlantiruvchi ta'sirni ham o'z ichiga oladi.

Shalva Amonashvili bahoning haddan tashqari ustuvorligi o'quvchilar faoliyatida tashqi motivatsiyaning kuchayishiga olib kelishini, natijada esa ichki bilishga qiziqish, mustaqil o'rganishga intilish va o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyojining susayishini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Bu holat o'quv faoliyatining mazmuniy jihatdan emas, balki formal natijalarga yo'naltirilishiga sabab bo'lib, o'quvchilarda "baho uchun o'qish" tendensiyasini shakllantirishi mumkin. Shu sababli olim baholash jarayonida natijani qayd etishdan ko'ra, o'quvchining o'quv faoliyatini qo'llab-quvvatlash, unga konstruktiv teskari aloqa berish va shaxsiy o'sishini rag'batlantirish muhim ekanligini ta'kidlaydi. Mazkur yondashuv baholashni faqat nazorat vositasi sifatida emas, balki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali pedagogik muloqot shakli sifatida talqin etishga imkon beradi, chunki baholash jarayonida bildiriladigan fikr-mulohazalar o'quvchining keyingi o'quv faoliyatiga yo'naltiruvchi, rivojlantiruvchi va motivatsion ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, bunday yondashuv baholashning refleksiv va metakognitiv funksiyalarini kuchaytirib, o'quvchining o'z o'quv faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shalva Amonashvili ilgari surgan g'oyalar baholashning insonparvarlik va rivojlantiruvchi xarakterini kuchaytirishga xizmat qiladi, chunki bunda baholash o'quvchini jazolash yoki saralash vositasi emas, balki uning shaxsiy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Olima Sh. Ismatovanning ilmiy tadqiqotlarida pedagogik baholash muammosi tizimli va konseptual yondashuv asosida chuqur tahlil etilib, reyting hamda an'anaviy baholash tizimlarining ta'lim jarayonidagi o'rni, ularning strukturaviy nomukammalliklari va funksional ustunliklari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan. Muallif baholash fenomenini ko'p omilli pedagogik jarayon sifatida talqin etib, uning me'yoriy-huquqiy asoslari, psixologik mexanizmlari va didaktik tamoyillarini o'zaro integratsiyalashgan holda ko'rib chiqadi. Shu orqali baholash tizimining ta'lim sifati, o'quv jarayoni samaradorligi hamda pedagogik natijadorlikka bevosita ta'sir ko'rsatishi ilmiy dalillar bilan izohlanadi. Sh. Ismatova tadqiqotida baholash texnologiyasi pedagogik boshqaruvning ajralmas komponenti sifatida e'tirof etilib, uning yordamida o'quvchi faoliyatini regulyatsiya qilish, o'quv jarayonini optimallashtirish hamda didaktik tizimni erkinlashtirish imkoniyatlari ochib beriladi. Baholashning shaffoflik tamoyili, mezonlarga asoslanganlik prinsipi hamda differensial yondashuv metodologiyasi o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning refleksiv tafakkurini rivojlantirish va o'z-o'zini baholash kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada o'quvchi shaxsida mustaqil ta'lim olishga ehtiyoj va ichki motivatsiya kuchayadi.

Tadqiqotlarda pedagogik baholashning tarbiyaviy funksiyasi alohida ilmiy asoslangan bo'lib, u o'quvchilarda intizomli va tizimli o'quv faoliyatini shakllantirishning muhim omili sifatida talqin etiladi. Baholash orqali rag'batlantirish mexanizmlarini qo'llash o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga maqsadli ta'sir ko'rsatish imkonini beradi. Xususan, iroda sifatlarini mustahkamlash, kognitiv jarayonlar – xotira, diqqat va tafakkurni faollashtirish, shuningdek, o'quv faoliyatida barqarorlikni ta'minlash baholashning funksional imkoniyatlari doirasida izohla-

nadi. F. Wester o'z tadqiqotida pedagogik baholash nazorat funksiyasi bilan cheklanmasligini, balki rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi va boshqaruvchi kompleks pedagogik mexanizm sifatida talqin etilishini ta'kidlaydi.

Shuningdek, mazkur tadqiqotda o'quvchilarda adekvat bo'lmagan o'zini baholash holatlari, ya'ni ortiqcha yuqori o'z-o'zini baholash yoki motivatsiyaning susayishi kuzatilganda, baholash jarayoniga qat'iy me'yoriy yondashuvni joriy etish zarurligi qayd etiladi. Bunday yondashuv pedagogik muvozanatni ta'minlash, ta'lim jarayonida obyektivlik va adolat mezonlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi va boshqaruvchi kompleks pedagogik mexanizm o'quvchi shaxsining intellektual, emotsional hamda ijtimoiy jihatdan uyg'un rivojlanishini ta'minlovchi muhim didaktik omil sifatida asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, baholash quyidagi strategik maqsadlarni ko'zlab amalga oshiriladi: o'quv faoliyatini diagnostika qilish, ta'lim natijalarini prognozlash, o'quvchilarni rag'batlantirish, o'zlashtirish darajasini monitoring qilish hamda pedagogik jarayonni ilmiy asosda boshqarish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, pedagogik baholash ta'lim tizimining strategik va funksional jihatdan muhim komponenti hisoblanadi. Baholash nazorat, rivojlantiruvchi, motivatsion va diagnostik vazifalarni bajaradi. Olimlar tomonidan ilgari surilgan ilmiy tahlillar baholashning insonparvarlik va kompleks xarakterini asoslab beradi. Baholash jarayonini mezonlarga asoslangan, shaffof va differensial yondashuv asosida tashkil etish o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi, natijada o'quvchilar mustaqil fikrlash, o'z faoliyatini tahlil qilish va rivojlantirish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
2. Jalilov K. Baholash nazariyasi asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
3. R. G. Safarova. Pedagogicheskoye sotrudnichestvo kak sredstvo povysheniya kachestva uchebnogo protsessa. – 2013.
4. Shalva Amonashvili. Obucheniye, otsenka, otmetka. – Moskva: Znaniye, 1980.
5. Sh. Ismatova. Pedagogik baholashda reyting va baho tizimi muammolari. – 2020.
6. F. Wester, J. Greving, L. Paradies. Performance Measurement and Evaluation. – Cornelsen Verlag, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.